

Gezond drinkwater vraagt meer dan geruststelling

Reflecties na de lezing van milieuadvocaat Isabelle Larmuseau over PFAS en het voorzorgsprincipe

In het debat over drinkwaterkwaliteit wordt de laatste weken herhaald dat kraantjeswater vandaag "veilig" is en dat burgers niet onnodig ongerust mogen worden. Die boodschap klinkt geruststellend, maar ze blijft tegelijk te beperkt. Want waterbeleid draait niet alleen om de vraag of een glas water vandaag drinkbaar is, maar om hoe we onze waterbronnen beschermen op lange termijn.

Wie zich verdiept in de beschikbare wetenschappelijke kennis, ziet dat het hier niet om een randfenomeen gaat. PFAS vormen een groep van meer dan 10.000 chemische stoffen die al decennialang worden gebruikt, nauwelijks afbreken in het milieu en zich opstapelen in planten, dieren en mensen. Die eigenschappen zijn niet betwist. Wat wél onzeker blijft, zijn de langetermijneffecten van die voortdurende blootstelling. Net daarom geldt in Europa het voorzorgsprincipe: onzekerheid is geen reden om te sussen, maar een reden om voorzichtig te zijn.

Europese wetenschappelijke instanties bevestigen dat uitgangspunt. De Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) hanteert voor PFAS een gezondheidkundige grenswaarde van 4,4 nanogram per liter. Die waarde is gebaseerd op onderzoek waaruit blijkt dat vooral bij kinderen al bij lage blootstelling effecten optreden op het immuunsysteem. Kinderen zijn geen kleine volwassenen. Hun lichaam is gevoeliger, hun ontwikkeling kwetsbaarder en hun blootstelling relatief groter. Dat maakt hen tot een expliciete risicogroep.

Het verschil tussen "voldoen aan Vlaamse normen" en "gezondheidkundig verantwoord" is dan ook essentieel. Vlaamse normen zijn beleidsinstrumenten, geen absolute veiligheidsgrenzen. Ze kunnen worden aangepast, versoepeld of tijdelijk verhoogd, zoals de voorbije jaren is gebeurd. Europese gezondheidsnormen vertrekken vanuit een andere logica: niet wat technisch of politiek haalbaar is, maar wat medisch verantwoord is op lange termijn.

Daar komt bij dat sommige PFAS, zoals TFA, nauwelijks uit drinkwater te verwijderen zijn. Klassieke zuiveringstechnieken schieten hier tekort. Wanneer zulke stoffen eenmaal in het watersysteem terechtkomen, blijft bronbescherming de enige echt doeltreffende strategie. Dat is geen ideologische keuze, maar een technische realiteit.

In die context volstaat het niet om te herhalen dat kraantjeswater vandaag drinkbaar is. Die boodschap gaat voorbij aan de structurele vraag hoe we vermijden dat uitzonderingen normaal worden en normen steeds opnieuw moeten worden opgerekt om het systeem draaiende te houden. Het gaat niet alleen over vandaag, maar over wat we morgen willen vermijden.

Het klopt dat lokale besturen niet alle knoppen in handen hebben om dit probleem alleen op te lossen. Drinkwaternormen en milieuwetgeving zijn in hoofdzaak Vlaamse bevoegdheden. Maar dat betekent niet dat steden en gemeenten machteloos zijn. Lokale besturen geven advies bij vergunningen voor industriële activiteiten, bij

omgevingsdossiers en bij milieueffectrapporten (MER-procedures). Ze zitten mee aan tafel wanneer dossiers worden voorbereid, kunnen signalen geven wanneer risico's voor waterwinning onvoldoende worden afgedekt en kunnen expliciet aandringen op strengere voorwaarden of bijkomend onderzoek. Dat zijn geen symbolische bevoegdheden, maar momenten waarop beslissingen daadwerkelijk worden beïnvloed.

Daarnaast beschikken lokale bestuurders over een politieke hefboom. Ze kunnen het dossier agenderen in de gemeenteraad, resoluties of adviezen formuleren en die overmaken aan hogere overheden. Wanneer lokale bestuurders bovendien tot dezelfde politieke familie behoren als de Vlaamse regering en de bevoegde minister leveren, mag men verwachten dat die toegang ook wordt benut. Niet om te sussen, maar om te wegen. Niet om te herhalen dat alles binnen de normen blijft, maar om duidelijk te maken waar die normen tekortschieten en waarom voorzorg noodzakelijk is. Ook niet-handelen, minimaliseren of uitsluitend geruststellen is een beleidskeuze.

Opvallend is dat burgers die spanning wél aanvoelen. In de regio leeft de bezorgdheid. Lezingen over PFAS en waterkwaliteit zitten vol, ook met inwoners uit Diksmuide. Dat is geen hysterie, maar betrokkenheid. Mensen willen begrijpen waarom normen verschillen, waarom Europa strenger is dan Vlaanderen en waarom kinderen expliciet als kwetsbare groep worden genoemd.

Een volwassen drinkwaterbeleid erkent die vragen. Het verschuift zich niet achter minimumwaarden, maar legt uit waar we vandaag staan en waar we naartoe moeten. Het durft zeggen dat "veilig vandaag" niet automatisch "verantwoord op lange termijn" betekent, zeker niet bij persistente stoffen die zich opstapelen en generaties lang in het milieu aanwezig blijven.

Voorzichtigheid is geen paniekzaaij. Het is bestuur. En bestuur betekent keuzes maken op basis van kennis, niet alleen op basis van geruststelling. Gezond drinkwater is geen communicatiestrategie. Het is een basisrecht. En dat recht beschermen vraagt meer dan zeggen dat alles onder controle is.

Günther Claes – Diksmuide Voorop